

Ad hebreos

omnia opera eius. ps. Item ab initio habuit misericordiam. Job. 31. Ab infantia creuit mecum misericordia. Rñ? dicendum est quod misericordia dicitur quasi miserum cor super aliena miseria: et hoc est dupliciter. Uno modo per solam apprehensionem: et sic deus sine passione nostram miseriā apprehendit. Ipse enim cognouit figuram nostram: ut dicitur in psalmo. Alio modo per experientiam: et sic Christus potissime in passione expressus est miseriā nostram. Item ipse est fidelis aduocatus. Et ideo dicitur potestatem infra. 9. Christus assistens potestatem futurorum bonorum. Et ad illam requiritur quod sit fidelis. i. 1. Cor. 4. Viciā quibus iter dispensatores: ut fidelis quod inueniat: et hoc totum ut repropiciaret delicta populi. scilicet pro quo mortem sustinere voluit. Ipsa enim passio allegatio est: et fidelium interpellatio.

¶ Deinde cum dicit. (In eo enim etc.) Exponit istam utilitatem et primum sic. Quasi dicat. Non loquor de Christo in quantum deus: sed in quantum homo. Et ideo in eo. id est in illa natura quam assumpsit: ut expiretur in se nostram carnem esse suam. Unde dicit. Et tetratus passus est. ideo potestas est etc. Vel aliter. Ideo factus est misericors et fidelis: quia in eo quod passus et tetratus est: habet quandam diuinitatem ad hoc quod misereatur. Et dicit tetratus: non a carne: sed ab hoste. Mat. 4. Ductus est Iesus in desertum a spiritu: ut tetraretur a dyabolo. In ipso enim non fuit aliquis rebellio partis inferioris ad superiorem: sed passus est in carne pro nobis. i. 1. Pet. 2. Christus passus est pro nobis etc. Et 4. Christo ergo in carne passio et vos eadem cogitatione armamini.

CAP.

III.

Vide fratres sancti: vocationis celestis participes: considerate apostolum et pontificem confessionis nostre. Iesum: qui fidelis est ei qui fecit illum: sicut et Moyses in omni domo eius. Amplioris enim glorie iste per Moysen dignus habitus est: quanto amplioris honoris habet domus: qui fabricauit illam. Omnis namque domus fabricatur ab aliquo. Qui autem omnia creauit deus est. Et moyses quidem fidelis erat in tota domo eius tanquam famulus in testimonium eorum que dicenda erant. Christus vero tanquam filius in domo sua. Que domus sumus nos si fiduciam et gloriam spei versus ad finem firmam retineamus.

¶ Sicut supra dictum fuit lex vetus ex tribus habuit auctoritatem. scilicet ex angelo. ex moysen. et ex aaron pontifice. Apostolus autem supra protulit Christum actorem noui testamenti angelis per quos lex data fuit: hic intendit ipsum preferre moysi qui fuit promulgator: et quasi legislator veteris testamenti. Et circa hoc facit duo. Primo enim preferit Christum moysi. Secundo concludit ex hoc quod sit efficacissime obediendum Christo ibi. (Quapropter sicut dicit spiritus sanctus etc.) Circa primum tria facit. Primo premitit dignitatem Christi. Secundo ostendit quid sit commune Christo et moysi ibi. (Amplioris enim glorie etc.) Circa primum duo facit: quia primo ponit conditiones eorum ad quos loquitur. Secundo conditionem eius de quo loquitur describit tripliciter. Primo ex charitate. Unde dicit. Fratres. quasi diceret: quia ex semine abrahe fratres estis: et Christi in ter vos adiuuicem. Mat. 23. Quis vos fratres estis etc. Item fratres Christi supra. 2. Non confundit eos vocare fratres. Dicit autem fraternitatem facit charitas. ps. Ecce quod bonum et quod iocundum etc. Secundo et describit eos ex sanctitate cum dicit

sancti. Et hoc per sacramentorum participationem. i. 1. Cor. 6. Si abluti estis: sed sanctificati estis etc. Tertio describit eos ex vocatione cum dicit. Vocationis celestis participes. Ista autem vocationis dupliciter potest intelligi celestis esse. Vel quia vocati sunt ad celestia regna. i. The. 2. Vocauit nos ad suum regnum et gloriam. Vel vocauit nos vocatione celesti: quia non humana adinuatione: sed celesti gratia. Galath. 1. Vocauit per gratiam suam. Ro. 8. Quos autem predestinauit hos et vocauit etc. Esa. 41. Quis suscitauit ab oriente iustum: vocauit eum: ut sequeretur se?

¶ Consequenter describit illum de quo loquitur cum dicit. (Considerate etc.) Infra. 12. Aspicientes in actorem fidei: et summum torum Iesus etc. Sed que? Apostolum inquit et pontificem confessionis etc. Apostolus enim in sequentibus preferit Christum moysi et aaron. et ideo ascribit ei vtriusque dignitatem: moysi. scilicet quia missus fuit a deo. ps. Misit moyses seruum suum. Aaron vero quia pontifex fuit. Exo. 28. Applica quoque ad te aaron etc. Christus autem excellens missus fuit apostolus quasi moyses. Exo. 4. Obsecro dñe mitte quem misurus es. Quasi dicat. Alius dignioris missus es. Item ipse est pontifex et sacerdos. ps. Tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech. Quasi ergo premitit hic conditionem suam principalem dicens. Unde id est ergo fratres considerate apostolum. Quasi dicat. Pretermittatis considerare illum apostolum. id est missum moysen et pontificem aaron: et considerate apostolum et pontificem confessionis nostre. id est illum quem nos confitemur. Hoc enim est necessarium ad salutem: ut confiteamur eum. Ro. 10. Corde creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem. vel confessionis. id est sacrificij spiritualis. Omnis enim sacerdos ordinatur ad sacrificia offerenda. Duplex autem est sacrificium. scilicet corporale vel temporale. Et ad hoc institutus fuit aaron. Aliud autem est sacrificium spirituale: quod est in fidei confessione. ps. Sacrificium laudis honorificabit me. Et ad istud sacrificium institutus est Christus: non ad thaurus. Esa. 1. Volocauit arietem et adipem piguium et sanguinem vitulorum et agnorum et hircorum nolui. Et paulo post ibidem sequitur. Ne offeratis ultra sacrificium frustra.

¶ Deinde cum dicit. (Qui fidelis etc.) Comparat Christum moysi. De aaron infra facit mentionem spiritalem: et ponit primo hic ut dictum est illud in quo inueniunt. (Sciendum est autem quod totum hoc quod hic dicitur de moysen fundat super illud quod habetur Numeri. 12. Ubi dominus ostendit excellentiam moysi postquam iurgati sunt contra ipsum aaron et maria. ubi ponitur hec verba que apostolus hic allegat. Ibi enim dicitur sic. At non talis seruus meus moyses qui in omni domo mea fidelissimus est. Hoc autem potest conuenire et Christo et moysi. De moysen enim patet ex ipsa historia allegata. De Christo etiam intelligitur: quia ipse secundum quod homo fidelis est ei qui fecit eum. scilicet deo patri quem secundum humanitatem fecit. Ro. 1. Qui factus est ei ex semine dauid secundum carnem. Secundum enim deus non est factus nec creatus. sed genitus. Fidelis autem fuit deo patri: quia gloriam eius querebat non suam. Jo. 8. Ego gloriam meam non quero. Et 7. dicit. Qui querit gloriam eius qui eum misit hic verax est: et iusticia in illo non est. Fidelis ergo est Christus ei qui fecit eum sicut moyses: et hoc in omni domo eius: quia domus est vniuersitas fidelium de qua. ps. Domus tua decet sanctitudo dñe etc.

¶ Deinde cum dicit. (Amplioris enim glorie etc.) Preferit Christum moysi: et hoc quantum ad duo. Primo quantum ad potestatem. Secundo quantum ad conditionem ibi. (Et moyses quidem etc.) Commendando autem Christum commendat ipsum habuisse honorem in omni domo: sed quod Christus ipsum excellat ostendit. Ubi primo ponit rationem. Secundo manifestat ibi. (Omnis namque domus etc.) Ratio autem apostoli est quod maior gloria debetur illi qui se

cit domū q̄ illi qui eam inhabitat. christus autē fabrica-
uit domum. ps. Tu fabricatus es aurozā r solē. prouer.
9. Sapientia edificauit sibi domus. id est ecclesiā. Ipse
enim x̄ps p̄ quē grā r vitas facta ē tāq̄ legislator edifica-
uit ecclesiā. Moyses at̄ tāq̄ legis p̄nūciator. r iō solū vt
p̄nūciator debet gl̄ia moysi. Un̄ r resp̄l̄dui facies ei⁹
de q̄. Exo. 34. r. z. Lozin. 3. Ita vt nō possent filij israel in-
tēdere i facie moysi p̄ gl̄oriā vult⁹ ei⁹. Lōtinuat̄ ḡ sic lit-
tera. Tu dicis q̄ x̄ps ē fidel̄ sic moyses. q̄re ergo dimi-
temus ne cōsiderem⁹? Lette qz apl̄ioris gl̄ie dign⁹ ē bit⁹
p̄re moyses. quāto ampliorē gl̄oriā h̄z d̄ns domus q̄ fecit
illā. Quasi dicat. r si moyses multū sit honorabil̄: tñ x̄ps
honorabilior ē: sic fabricator domus. r sic legislator p̄n-
cipal̄. Job. 36. Ecce deus excelsus i fortitudine sua: r null⁹
ei similis i legislatoribus. Si ḡ debet gl̄ia moysi: amplio-
ri dignus ē x̄ps. z. Lozin. 3. Si ministratio dānationis in
gl̄ia ē: multo magis ministeriū iusticie erit i gl̄ia.

¶ Lōsequēter p̄bat minorē sue rōnis cū dic. (D̄ns nāq̄
dom⁹ r. c.) Minor autē ē q̄ x̄ps fabricauit domū istā. r h̄
p̄bat p̄mo: qz oīs dom⁹ indiget fabricatore. Sc̄do qz ista
domus de q̄ loq̄r: a x̄po fabricata ē ibi. (Qui at̄ oia r. c.)
Primo ergo p̄bat q̄ ista domus: sic r q̄z alia indiget fa-
bricatore: qz diuersa nō iūgunt̄ nisi ab aliquo vno. sicut
p̄z de domo artificiali: in q̄ ligna r lapides ex qb⁹ cōpo-
sita ē vtunt̄ ab aliq̄. Aggregatio at̄ fidelīū q̄ ē i ecclesia: r
domus dei ex diuersis collecta ē. s. iudeis r gentib⁹: fuis
r liberis. Et iō ecclesia sic r oīs domus ab aliquo veniente
fabricat̄. D̄ni rōis ponit tñ cōclusionē supponēs vita
tē p̄missā ex facti euidentia. i. pe. z. Ipsi tāq̄ lapides vi-
ni sup̄edificamini domos sp̄iales r. Ephe. z. Sup̄edifi-
cati supra fundamētū apostolorū r p̄phetarū r.

¶ Deinde cū dic. (Qui autē creauit r. c.) p̄bat q̄ x̄pus
sit istius domus edificator. Deus. n. q̄ fec̄ oia r. c. Et si h̄
itelligit̄ de toto mūdo planū ē. ps. Ipse dixit r fec̄ sūt r. c.
Est autē creatio sp̄ialis q̄ sit p̄ sp̄z. psal. Emitte sp̄z tuū
r creabunt̄: r renouabis facie r. c. Et hoc fit a deo q̄ x̄ps.
Ja. i. Volūtariē genuit nos v̄bo vitatis: vt sim⁹ in itiu ali-
q̄ creature eius. Ephe. z. Ipsius factura sumus creati i
x̄po iesu i opib⁹ bonis r. c. Deus ḡ istā domū. s. ecclesiā ex
nihilō. s. de statu peccati in statu gr̄e creauit. ḡ x̄ps p̄ quē
fecit oia. supra. i. p̄r quē fecit r secula. Jo. i. Dia p̄ ipsū
fec̄ sunt: r sine ipso r. c. Est excellēti⁹: vt pote: qz h̄z p̄tate
factoris: q̄ moyses q̄ solus fuit p̄nūciator.

¶ Deinde cū dic. (Et moyses qd̄ r. c.) p̄refert x̄ps moy-
si quātu⁹ ad additiōē: r circa hoc duo fac̄. p̄rio. n. ponit
rōnē suā. Sc̄do manifestat eā ibi. (Que dom⁹ r. c.) Apo-
stolus valde diligētē notat v̄ba illa scripta de moyses. in
qb⁹ duo dicunt̄ de ipso. vocat̄. n. fuis. vocat̄ et̄ fidel̄ nō
in domo p̄p̄a: s̄ i domo dei n̄ri. Et q̄tū ad ista duo p̄fert
x̄pm moysi. p̄rio. n. ostēdit qd̄ ueniat moysi. Sc̄do qd̄
ueniat x̄po ibi. (X̄ps v̄o tāq̄ fili⁹ r. c.) Dic̄ ergo q̄ moy-
ses fidelis erat tāq̄ fuis. id ē sic fidel̄ disp̄sator. Mat.
z. Euge fne bone r fidel̄: qz i pauca fuisi fidelis: supra
multa te cōstitua r. c. X̄ps autē quodā mō fuis ē. s. sc̄oz car-
nem. p̄bil. z. Formā fui accipiēs: s̄ moyses fuit famul⁹
in v̄bis dei p̄ponēdis filius israel. Ex quo p̄z. qz erat si-
delis famul⁹. illa q̄ dicebat ordiabat̄ ad aliud. s. ad x̄pm
Et hoc erat testimoniū eoz q̄ dicēda erāt. Jo. 5. Si cre-
deretis moysi crederetis forsitan r mihi. de me enim il-
le scripsit. Actū. io. Tuic oēs p̄phete testimoniū pe-
ribēt. Quia ergo erat famulus: iō erat nō in domo pro-
pria s̄ in aliena. Et qz ea q̄ dicebat erāt i testimoniū eoz
q̄ dicēda erāt d̄ x̄po. iō moyses oīquaq̄ minor ē x̄po.

¶ Deinde cū dic. (Christus v̄o r. c.) Ostēdit qd̄ ueniat
x̄po: qz. s. x̄ps nō est sicut fuis: s̄ sicut filius in domo pa-

tris: r p̄ p̄s sua: qz h̄eres nālis. supra. i. Quē cōstituit h̄erē-
dem vniuersoz r. c. Ecclesia. n. est domus x̄pi. puer. i. 4.
Sapiēs mulier edificat domū. ps. D̄ns dixit ad me fili⁹?
meus est tu r. c. Mat. 3. Filius meus dilectus r. c. Est ergo
nō seruus: s̄ filius r in domo sua: sed moyses ē seruus:
in domo aliena. Jo. 8. Filius manet in eternum.

¶ Deinde cū dic. (Que domus r. c.) Ostēdit q̄ ista do-
mus sit sua r q̄ sit. Ita. n. domus sunt fideles: r sunt do-
mus x̄pi: qz credūt in x̄pm. i. Thi. 3. In domo dei q̄ est ec-
clesia. Et et̄ qz x̄ps bitat in ipsi⁹. p̄bil. 3. Habitare x̄pm:
per fidē in cordibus vestris. Nec ergo domus. s. nos fide-
les sumus. Ad hoc autē q̄ sumus domus dei quatuor reg-
runt̄ circa domū q̄ nō sunt in tabernaculo. Et ista tāgit
apostolus. p̄mo q̄ spes n̄ra r fides sit certa r p̄manēs.
tabernaculū autē r si sit firmus: tñ cito moueri p̄t. Et si
gnificat illos q̄ ad tēpus credunt: r in tpe tentationis re-
cedūt. Et iō dic. Si retineamus fiduciā. dictus est supra
q̄ fiducia est spes cū expectatiōe firma opinione. z. Loz.
3. Fiduciā talē h̄emus p̄ x̄pm ad deū. Sc̄do q̄ sit ordi-
nate disposita. Et iō dic. Spei gl̄oriā. id est ad gl̄oriā
dei ordinate. ita q̄ cōtēptis alijs gl̄oriemur i spe gl̄orie.
Jere. 9. In hoc gl̄orie q̄ gl̄oriat̄ scire r nosce me. Tertio
q̄ sit p̄seuerās. Un̄ dicit vsq̄ in finē. Mat. io. Qui p̄seue-
rauerit vsq̄ in finē: hic saluus erit. Quarto q̄ sit firma
vt. s. nulla aduersitate moueat. Unde dicit. Firmam. in
fra. 6. Confugimus ad tenendam propositam spem: quā
sicut anchoram habemus anime tutam r firmam.

Lectio.

II.

¶ Quapropter sicut dicit spiritus san-
ctus. Hodie si vocē eius audierit̄ s̄
nolite obdurare corda vestra: sicut
in exacerbatione sc̄dm diē tentatio-
nis in deserto. Ubi tentauerunt me
patres v̄ri p̄bauerunt r viderunt opera mea
quadraginta annis. Propter quod offensus
fui generationi huic: r dixi semper hi errant
corde. Ipsi autē non cognouerunt vias meas
quibus iuravi in ira mea: si introibunt in re-
quiem meam.

¶ Supra p̄bauit apostolus q̄ x̄ps est maioris excellen-
tie q̄ moyses: hic cōcludit q̄ magis est obediēdum x̄po.
Et hoc facit p̄ auctoritatem p̄phete dauid in. ps. Ubi
tria facit: qz p̄mo p̄ponit auctoritatē q̄ cōtinet quādā ex-
hortationē. Secundo exponit eā ibi. (Uidete fr̄es r. c.)
Tertio ex auctoritate r expositiōe arguit. 4. ca. ibi. (Ti-
meamus ergo fratres r. c.) Circa p̄mū tria facit. p̄mo
eniz insinuat auctoritatē verborū sequētū. Sc̄do ponit
exhortatiōē q̄ ē i auctoritate ibi. (Hodie si vocē ei⁹ r. c.)
Tertio ponit quādā similitudinē ibi. (Sicut in exacer-
batione r. c.) Auctoritas verborū ē ex hoc q̄ nō sunt pla-
ta humana adinventionē: s̄ a spiritu sancto. Unde dic̄.
Quapropter sicut dicit spiritus sanctus. Ipse autē v̄ba ve-
teris testi allegat p̄ nouo ne credat̄ q̄ tñ sint referēda
ad vetus testi. imo et̄ ad nouū: r ad aliud tēpus refer-
ri debēt. Et sunt v̄ba spiritus sancti: qz vt d̄r. z. pe. i. Non
hūana volūtate allata ē aliq̄ p̄pheta: s̄ spiritus sancto
inspirati locuti sunt sancti dei hoies. Ipse. n. dauid dicit
z. Reg. z. de se ipso. Spiritus domini locutus ē p̄ me.
In hoc ergo ostendit auctoritatem esse veram: qz. s. est a
spiritu sancto contra manicheum.

¶ Deinde cū dic. (Hodie si vocē r. c.) p̄ponit mōitionē v̄bi
facit tria. p̄mo. n. describit tempus cum dicit. Hodie.

Secundo subdit beneficium ibi. (Si vocem ei? etc.) Tertio subdit iugum mortificatione sua ibi. (Nolite obdurare etc.) Tempus est hodie scilicet tempus diei. Tempus. n. legis veteris dicebatur. Nox. qz erat tempus ymbræ. infra. io. Umbra. n. hris lex futuro rum bonorum. Sed tempus noui testi. qz repellit ymbram noctis legis. dicitur dies. Ro. 13. Abyciamus opa tenebrarum et induamur arma lucis etc. Et in hac die exhibet nobis beneficium. qz audim? vocem ei? qd non erat in veteri testi in quo audiebantur tantum verba prophetarum. supra. i. Quis de? loquens patribus in prophetis. nouissime vero diebus istis locutus est nobis in filio etc. Eia. sz. Propter hoc sciet populus me? nomen meum in die illa: qz ego ipse quod loquebar ecce adsum. Laticor. z. Sonet vox tua in auribus meis etc. In hoc enim exhibet nobis beneficium tantum desideratum. Luce. 19. In hac die tua quod ad pacem tibi etc. Si ergo tantum beneficium. ecce monitio. Nolite obdurare corda vestra. Loz durus sonat in malum. Durum est quod non cedit: sz resistit impellenti. Et sic dicitur cor bois durum: qn non cedit diuine iussioni. Ecclesi. 3. Loz durum male herbit in nouissimo. Ro. 2. Secundum duritiam tuam et cor tuum impenitens thesaurizas tibi iram in die ire. Nec autem induratio ex duobus causis. Ex vno quod negatiue. scilicet ex deo non apponente gratiam. Ro. 9. Cuius vult deus misereri: et quem vult indurat. Ex alio vero positue. et hoc modo indurat seipsum non obediendo deo et non aperiendo cor suum gratie. Zacha. 7. Loz suum posuerunt ut adamarent: ne audiret legem: et verba que misit dominus exercituum spiritu suo per manus prophetarum priorum. Nolite ergo obdurare corda vestra. i. nolite corda claudere spiritui sancto. Act. 7. Vos semper spiritui sancto resististis.

¶ Sensequenter ponit similitudinem cum die. (Sicut in exacerbatione etc.) Intentio autem apostoli est ex factis priorum concludere per similitudinem suam propositam. qz ut dicitur Ro. 15. Que cum scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt. Fac autem duo circa hoc: qz primo ponit exemplum in generali ponendo culpam. Secundo in speciali ibi. (Ubi tentauerunt me patres vestri etc.) Ut autem sequamur expositionem apostolorum ponere in ista littera sensus qui conueniunt expositioni. Legimus autem inter alia duas culpas filiorum israel grauissime punitas. Una fuit inobediencia quam habuerunt in facto exploratorum de quo Numeri. 13. et 14. Pro quo facto indignatus dominus voluit totum populum delere. Unde iurauit quod nullus intraret terram promissionis exceptis duobus. scilicet Caleph et Josue. Istud autem vocat specialiter exacerbationem: qz 13 per alia peccata offendissent deum: tamen per illud exacerbauerunt ipsum: qz sicut fructus acerbus qui opponitur maturo non est aptus ad cibum sic tunc ira dei fuit inflexibilis. Baruch. 4. Exacerbastis eum qui fecit vos. Aliud peccatum fuit peccatum tentationis. Frequenter. n. tentauerunt deum: qz quicquid per aqua. quicquid per carnibus. quicquid vero per pane ita quod decies tentauerunt ipsum. Posset autem aliquis putare quod idem esset peccatum. exacerbatio et tentatio: ita quod vellet apostolus dicere. Nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione que fuit in die tentationis. Sed hoc est per expositionem apostoli. Sed dicendum est sic. Nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione. et iteque sicut in die tentationis. ita quod sint duo peccata. Unde psalmus. Louersi sunt et tentauerunt deum et sanctum israel exacerbauerunt.

¶ Consequenter persequitur culpas in speciali cum dicit. (Ubi tentauerunt me patres vestri etc.) Et circa hoc duo facit. qz primo ponit peccatum tentationis. Secundo peccatum exacerbationis ibi. (Et dixi semper hi. etc.) Circa primum tria facit. Primo. n. ponit peccatum tentationis. Secundo ostendit eius grauitatem ibi. (Probauerunt etc.) Tertio ponit penam ibi. (Propter quod offensus fui.) Dicit ergo. Peccatum tentationis: qz secundum diem tentationis inquit in deserto. Tentare autem est experiri mentem sumere de re quam quis ignorat. Unde quod quis tentat deum procedit ex infidelitate. Sed sciendum est quod aliqui aliqui ten-

tar deum: non cum intentione tentandi et expediendi. verum tamen se habet ad modum tentantis. Qui. n. utitur re sua pro utilitate non tentat proprie. puta si aliquis fugiens currat super equum suum: et si tentat: non tamen cum intentione tentandi. Sz qui ad nihil utilitatis est quod facit: tunc tentat. Itē si aliquis exponat se alicui periculo compulsus necessitate sub spe diuini auxilii: non tentat deum. Si autem sine aliquo necessitate: tunc tentat deum. Et sic dicit ipse Mat. 4. Non tentabis dominum deum tuum. qz necessitas nulla erat quod mitteret se deorsum. Sic isti tentauerunt dominum: qz dubitauerunt de potestate dei clamantes per moysen: ac si deus non posset eis dare cibum.

¶ Deinde ponit grauitatem culpe cum dicit. (Probauerunt me etc.) Quanto. n. aliquis maiora beneficia dei recipit: et maiorem certitudinem diuine preteritis: tanto grauius postmodum peccat. Isti vero viderunt signa et prodigia in terra egypti. apertionem maris et alia miracula: et tamen non cessauerunt. Unde numerus. 14. Doies qui viderunt maiestatem meam et signa que feci in egypto et in solitudine: et tentauerunt me iam per decem vices etc. Et idem dicit. probauerunt. id est expiari voluerunt. et viderunt. id est expiari sunt opera mea. id est effectus qui non poterant esse nisi virtutis infinitate esset ille qui opera faciebat. Et hoc totum non vno die: sz. 40. annis: quibus. i. manserunt in deserto. qz semper habuerunt manam et columnam ignis et nubem. vlt. probauerunt et viderunt me: qz. i. nulla defeci eis. Illud tamen quod dicitur quod dragita animis secundum intentionem apostoli refertur ad peram: sz secundum intentionem psalmiste refertur ad sequetiam: vt dicat quod offensus vlt. infensus eis fuit quadraginta annis. Et sic habet littera Hieronymi.

¶ Deinde cum dicit. (Propter quod offensus fui etc.) Ponitur pena peccati. et est duplex littera. scilicet offensus vlt. primum: et idem est propter quod id est propter peccatum sui offensus id est indignatus non quod irasit in deo nisi similitudinarie: qz punit sicut iratus. de quo pena frequenter dicitur in Exodo et libro numerorum. Sepe. n. perstrati sunt. Unde primo Loz. io. agit de pena istius peccati: vlt. primum fuit. scilicet puniendo ipsos. Quia. n. dominus subuenit bonis et punit malos: tunc est propter ipsos: sz qui dissimulat peccata hominum propter penam et dissimulat afflictionem iustorum vt crescat ipsorum meritum: tunc vero est longe. Job. 22. Nubes latibulum eius: nec nostra considerat: et circa cardines celi pambulat. Vlt. primum quantum ad diuinam misericordiam: qz hoc ipsum quod punit eos temporaliter magnum misericordie signum est.

¶ Deinde cum dicit. (Et dixi etc.) Ponit peccatum exacerbationis. Et hoc per hoc quod infra dicit. Quibus autem iurauit non introire etc. Et circa hoc facit duo. Primo. n. ponit culpam. Secundo subdit penam ibi. (Quibus iurauit ira mea etc.) Culpam autem duplicem ponit. Una est in obstinatione in malo. Alia est in recessu a bono. Et istam ponit ibi. (Ipsi vero non cognouerunt vias meas.) Dicit ergo. Ego sic fui eis proximus: scilicet cet puniendo eos. et dixi. scilicet preuisione eterna: bi errant corde semper. Deutero. 31. Semper contentiose egistis contra dominum. Iere. 13. Si potest ethiops mutare pellem suam etc. Sic ergo vno modo aliquis exacerbat deum quando obstinate adheret malo. Alio modo quando contemnit bonum. Unde dicit. Ipsi vero non cognouerunt vias meas: hoc est non quantum ad simplicem ignorantiam: sz ad affectatam. Job. 21. Scias viam tuam nolum? ps. Noluisti intelligere vt bene ageret. Vlt. non cognouerunt id est non approbauerunt sicut dicit apostolus. z. Thimo. 2. Cognouit dominus qui sunt eius.

¶ Consequenter ostendit penam cum dicit. (Quibus iurauit etc.) In quo vero ponit imobilitatem in hoc quod vult iuramentum firma. quia. n. deus vlt. angelus inueniunt iurare signum est imobilitatis eius de quo iurat. ps. Iurauit dominus et non penitebit eius etc. Verum tamen me aliqui non iurat nisi sub additione: qz. i. si non peniteat hec mala eueniet eis. Ponit et quod pena ista non est ad comminationem: sz magis ad exterminationem: qz dicitur ira. ps. Domine ira tua corripias me. Iurauit ergo ira si introibunt etc. Conclusio est defectiua ad modum irati qui truncat verba

na. Et accipitur ly si pro nō. i. nō introibunt in requiē meā. Est aut̄ triplex requies. Una est tēporalis. de qua Luc. 12. Dabes multa bona reposita in ānos plurimos regeſce rē. Scōda ē reges ſcie. Ecc. 1. ſi. Modicū laboraui ⁊ iuveni requiē mltā. Tertia ē reges glie eterne. ps. In pace in idipſ dormiā ⁊ regeſcā. Ipi vō nec in terrā pmiſſiōis nec i reges fruitiōis eterne introierūt. **Lectio.** III.

Videte fratres ne forte sit in aliquo vestrum cor maluz incredulitatis discedendi a deo viuo. Sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies donec hodie cognominatur: vt non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Participes enim christi effecti sumus: si tamē initium substantie eius vsq; ad finem firmum retineamus dum dicitur. Hodie si vocē eius audieritis nolite obdurare corda vestra: quēadmodum in illa exacerbatione. Quidam enim audientes exacerbauerunt: sed non vniuersi qui pfecti sunt ab egypto per moysen. Quibus autē infensus est quadraginta annis: Nonne illius qui peccauerūt: quoz cadauera prostrata sūt in deserto? Quibus autem iurauit non introire in requies ipsius: nisi illis qui increduli fuerunt? Et videmus quia non potuerūt introire in requiē ipsi⁹ propter incredulitatem.

Supra apostolus per auctoritatē psalmiste ostēdit qd firmiter obediēdus est christo. In auctoritate vero posuit. s. monitionē culpam ⁊ penam: hic exponit illa tria per ordinē. Primo facit hic. scdm̄ ibi. (Quidā enī rē.) Tertium ibi. (Quibus autē iurauit rē.) In admonitiōe vō sunt duo. s. ipsa monitio: ⁊ ipsius monitiōis cōditio. Unī ista duo exponit. Primo p̄m̄ hic. Scōdo z̄m̄ ibi. (Participes enīz xpi rē.) In p̄ma vō admonitiōe ad duo hortatur. s. ad sollicitaz cōsiderationē. Scōdo ad mutuā admōitionē ibi. (S; adhortamur rē.) Dicit ḡ. Videte rē. Unusquisq; enī in se o; cōsiderare in quo statu sit. Gal. 6. Opus suum p̄bet vnusq; q; Jere. 2. Vide vias tuas in cōualle. Videte ḡ frēs. q̄tuz ad quēlibz in se: q; glibz ē pars societatis ⁊ vnicuiq; mādauit de⁹ de pximo suo. Ecc. 1. 7. Videte. i. p̄bate vn⁹ alium ne forte sit in aliquo vrm̄ rē. Quasi dicat. Multi iter vos sūt in statu pfecto tñ ppter fragilitatē ⁊ arbitry libertatē posset eē malū in aliquo vrm̄. Job. 4. Ecce q; seruiūt ei nō sūt stabiles ⁊ in angelis suis reperit p̄auitatē: q̄to magis hi q; habitāt domos luteas: ⁊ terrenū habēt fundamētū: Jo. 6. Nōne ego duodecim vos elegi ⁊ vnus ex vobis dyabolus est: Nō ḡ aliq; sit tñ sollicitus de se: s; etiā de quolibz sue societatis. S; qd: Ne sit in aliquo vrm̄ cor malū incredulitatis. Ecce maluz de quo loquitur apl̄s. s. cor incredulū. i. nō firmū in fide in quo cōsistit malitia aīe: q; sicut bonuz aīe in adherēdo deo ē. ps. Mibi autē adherere dō bonū ē. Qd̄. s. ē p̄ fidē: ita recedere a deo p̄ incredulitatē est malū hoīs. Jere. 2. Scito ⁊ vide isrl̄: q; malū ⁊ amaruz ē reliquisse te dñz rē. Et iō dīc̄ discedēdi q; p̄ incredulitatē recedit a deo. Jere. 2. Ne dereliquerūt fontē aq; viue rē. Sed si ineniat̄ istud malū in aliquo: nūqd̄ desperādū ē: Nō. s; magis d; adhortari. i. admoneri. Jō dicit. Sed adhortamini vosmetipsos p̄ singulos dies. i. cōtinue. s. discutiēdo ſcias suā ⁊ iducēdo ad bonū. Donec hodie cognominat̄. i. donec durat p̄ns tps grē qd̄ ē totū sic vn⁹ dies. Joā. 9. Ne o; opari

opa eius q; misit me donec dies est rē. Et h̄ iō vt nō obduretur q; ex vobis fallacia peccati. Sicut enī supra dictū est. Cor obduratur p̄ obstinatiōez in malum. S; p̄ h̄ aliq; firmiter iheret peccato: q; fallit. Nāle enī ē appetitui adherere bono: s; recedit a bono q; decipit. puer. 14. Errāt qui opant̄ malū. ⁊ puer. 13. fm̄ aliā lram. Sic dolose errant in p̄ctis. Sap. 5. Ergo errauimus a via vitatis.

Losequēter cuz dicit. (Participes rē.) Exponit cōditionē monitiōis. Quasi dicat. Ista cōditio magis est efficac; q; illa: q; illi tñ audierūt: nos autē p̄ticipes facti sumus christi rē. Et loquitur p̄prie: q; in veteri testamēto erat tñ auditus nec ſerebat̄ grā ex ope opato: s; in nouo testamēto ⁊ est auditus fidei: ⁊ datur grā ipsi operati. Unī sumus facti p̄ticipes xpi. Jo. p. De plenitudine eius accepimus oēs rē. Sumus autem participes grē. Primo per susceptionez fidei. Ephe. 3. Habitare xpm̄ per fidez in cordibus vestris. Secūdo per sacramenta fidei. Gal. 3. Quicunq; in xpo baptizati estis christum induistis. Tertio per participationē corporis christi. p̄me Cor. 10. Panis quem frāgimus nōne participatio corporis domini est. **S**ciēdum autē qd̄ duplex est participatio christi. Una imperfecta que est per fidem ⁊ sacramēta. Alia vero perfecta que est per p̄ntiam ⁊ visionē rei. p̄maz iam habemus in re: sed scōdam in spe. Tamen cum hoc spes habet hāc cōditionez. s. si p̄sueramus Unde dicit. Si tamē initium substantie eius rē. Quicunq; enim in xpo baptizatur suscipit quādaz nouam nām ⁊ formatur quodāmo christus in ipso. Gal. 4. Filii mei quos iterum parturio donec formet̄ in vobis xps. Hoc qd̄ez in nobis vere perficietur in patria: s; hic tñ initium: ⁊ hoc p̄ fidem formatam: q; iformis mortua est. Jac. 2. Fides sine operibus mortua est. Unde ista nō est nobis initium participatiōis xpi: s; fides formata. ifra. 10. Est autē fides sperādarum substantia rerum. i. fundamētuz: ⁊ quasi initiu; dicit ergo. Sumus participes xpi: si tamen tenemus vsq; in finē firmuz initiu; substantie eius. s. fidem formatam. S; cōtra. videtur qd̄ timor magis sit initiu;: q; dicit ps. Initiu; sapie timor dñi. Rūdeo vōm̄ ē qd̄ fides format̄ p̄ charitatē. Charitas autē nō ē sine timore casto. Et iō fides formata semp̄ h; timorē istū secū ānerū. Unī ⁊ fides ⁊ timor sūt initiu;. Illō autē qd̄ addit du; dñr̄ hodie rē. totuz expositū ē.

Deide cuz dicit. (Quidā. n. audietes rē.) Exponit qd̄ dixerat de culpa illoz. Q. d. Vos estis effecti p̄ticipes xpi: si nō obduraueritis corda v̄ra: sic̄ isti q; audierūt s; exacerbauerūt: nō tamē omnes. Duo enī. s. caleph et iosue p̄māserunt vt habetur Numeri. 14. Et alios etiā s; hortabant. Et per hoc datur itelligi qd̄ quis nō tota ecclesia cadat: sed tñ aliq; q; nihilominus mali puniētur: sicut in istis duobus. terty Reg. 19. Reliqui mibi septē milia viroz q; nō curuauerūt genua sua baal. Ro. 11. Relige s; electōez dei salue fierēt.

Deide cuz dicit. (Quib⁹ autē rē.) Exponit illō qd̄ dixerat de pena. Et p̄mo illud qd̄ dixerat offensus sui. Scōdo illud qd̄ dixerat. Iurauit in ira rē. Quibus autē iurauit rē. Dicit ḡ. qd̄ aut rē. Ex quo p; q; istud qd̄ supra dixit qd̄ quadraginta annis referē ad illud offensus sui. Unī dicit. q; fuit eis offensus p̄ illos quadraginta ānos. Unī sciēdū ē qd̄ omnes q; egressi sunt de egypto mortui sunt in deserto: sic̄ dñr̄ Josue. 5. Non tamē omnes p̄strati sunt: sed aliq; vel a deo: sicut q; aperta est terra ⁊ deglutiuit datan ⁊ abiron: sicut dñr̄ in psal. Et de hoc habetur Numeri. 16. Aliq; vō p̄strati sunt a moysē: sic̄ p; in cōflatiōe vituli: sicut p; Exo. 22. Aliq; vō ab hostibus sicut patet in pluribus locis. Et ista satis habentur. p̄ cor. 10. Aliqui vero morte propria mortui sunt. Non ergo oēs p̄strati sunt. Unde non fuit pena generalis: sed pena generalis fuit: q; nullus p̄ter illos duos qui dicti sunt introierunt terrā p̄missionis. Et de ista dicit. Quib⁹ autē iurauit

Ad hebreos

i. firmiter statuit nō introire in requiē nisi illis. s. q fuerūt increduli verbis explorator. Un p̄ q ppter incredulitatez nō potuerūt itrare: z ppter b̄ dic q̄ expti sunt q̄ ppter incredulitatē suā nō potuerūt itrare. Uel videm⁹ nos. s. p̄ nā illā gnālē q̄ dicta est. CAP. III.

Imeam⁹ ergo: ne forte relicta pollicitatiōe introeundi in requiē eius existimet aliq̄s ex nobis deesse. Et .n. z nobis nunciatū est quēadmodū dūz z illis: sed non profuit illis sermo audit⁹ non admixtus fidei ex his que audierunt. Ingrediemur enim in requiem qui credidimus quemadmodum dixit. Sicut iuravi in ira mea. si introibunt in requiē meam. Et quidē operibus ab institutione mundi perfectis. dixit enim in quodā loco de die septima sic. Et requieuit deus die septima ab omnibus operibus suis. Et in isto rursus. Si introibunt in requiem meam. Quoniam ergo superest introire quosdam in illam: z hi quibus prioribus annunciatum est: non introierunt propter incredulitatem: iterum terminat diem quendam hodie in dauid dicendo post tantū temporis sicut supra dictum est. Hodie si vocem eius audieritis nolite obdurare corda v̄ra. Nā si eis iesus regem p̄stitisset: nūq̄ de alia loq̄ret post hac die.

Premisit supra apostolus auctoritatē dauid z exposuit. nūc autē arguit ex ipsa. Et circa hoc facit duo. Primo enī iducit sollicitudinē introeundi. Sc̄do mouet q̄ pperemus igredi ibi. (Festinemus ergo igredi rē.) Circa p̄m̄z duo facit. P̄rio enīz sc̄dit sollicitudinē timoris. Sc̄do ostēdit q̄ de hoc debet sollicitudo imminere ibi. (Etenī nobis rē.) Dicit ḡ. Dicitur est q̄ ifensus est illis qui nō crediderūt qd iurauit q̄ nō introibūt in requiē eius. ḡ z nos timeamus. s. timore casto z sollicitudinis. p̄uer. z. s. B̄tus homo q̄ semper est pauidus. Sed quid timere debemus: Ne forte rē. Beatitudo enī siue felicitas in hoc cōsistit vt homo ingrediat̄ illā. Tob. 13. B̄tus ero si fuerint reliq̄e seminis mei ad vidēdū claritatē hierl̄m. Infra. 12. Cōtemplātes ne forte quis dānatis de hoc q̄ sunt exclusi a visione dei q̄ alie pene: quas habent. Et dicit. Existimet. s. d̄ino iudicio. Mat. 25. Ite maledicti in ignē eternū rē. Uel existimet fm̄ humanā opinionē. Ephe. 5. Hoc sc̄tote itelligētes q̄ ois fornicator aut imūdus aut auarus qd est ydoloꝝ seruitus nō h̄z hereditatē in regno xp̄i z dei. Timēdū est ḡ ne aliq̄s ex vobis existimet deesse: qz vobis facta est p̄missio itrandi. Esa. 32. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis in tabernaculis fiducie in requie opulēta. Apoc. 14. Amodo iam dicit sp̄s vt requiescāt a laboribus suis. Timendum est ḡ ne ppter culpā n̄am nō igrediamur relicta pollicitatiōe. i. p̄missiōe quā relinq̄imus deserēdo spem fidē z charitatē p̄ quā possumus itroire. Et b̄ fit p̄ p̄ctm̄ mortale.

Cōsequēter cū dicit. (Etenīz nobis hoc nunciatū ē rē.) ostēdit q̄ nobis iminet ista sollicitudo. Et circa hoc facit duo. Primo enī pponit itentionē suam. Sc̄do pbat eam ibi. (Ingrediemur enī rē.) Circa p̄m̄z duo facit: qz primo ostēdit q̄ nobis facta ē ista p̄missio. Sc̄do q̄ ista p̄missio nō sufficit ibi. (S; nō p̄fuit rē.) Dicit ḡ. Etenī rē. i. nobis

p̄missus est. Un̄ sciēdūz est q̄ illa que in veteri testamento p̄missa sunt tēporalr̄: itelligēda sunt sp̄ualiter. Oia enī in figura cōtingebāt illis. p̄ Cor. 10. z Roma. 15. Quēcūq̄ scripta sunt ad n̄am doctrinā scripta sunt.

Deinde cū dicit. (S; nō p̄fuit rē.) ostēdit q̄ nō sufficit p̄missio: quin nihilominus debeamus eē solliciti. Un̄ dic q̄ p̄mo auditus z nō creditus in nullo eis p̄fuit. Nō enim auditores legis iustificabunt s; factores. Rom. 2. Et dic. Nō admixtus fidei qz sic ex intellectu z intellecto fit vnū: ita ex corde credētis z ipa fide formata fit vnūz. p̄ Cor. 6. Qui adheret deo vnus sp̄s est. Illud autē q̄ dicit ex his q̄ audierūt p̄t eē rō q̄e p̄mo nō est admixtus fidei. Doc. n. fuit ex his que audierūt ab exploratoribus q̄bus fuerūt increduli. Uel p̄t eē determinatio fidei: q̄ v̄z eē ex his que audierunt. Fides enim ex auditu. Roma. 10. Verba enīz dei sic sunt efficacia q̄ statiz audita debent eē credita. ps. Testimonia tua credibilia facta sunt nimis.

Deinde cū dicit. (Ingrediemur enī rē.) pbat p̄positū. z circa hoc facit tria. P̄mo enī ostēdit q̄ nobis est neciū credere sic z illis. Sc̄do adducit duas auctates ad pban̄dum itentum suū ibi. (Et qdē operib⁹ rē.) Tertio ex illis arguit ibi. (Nū ḡ superest rē.) Dicit ḡ. Nobis fact⁹ est sermo sicut z illis: qz igrediemur in illaz requiez. ps. In pace in idipsuz dormias z requiescā. Job. 11. Regesces z nō erit qui te exterreat rē. Est autē duplex requies. Una in bonis exterioribus z ad istā egredit̄ homo a requie mētis. Alia est in bonis sp̄ualibus que est intima: z ad istāz igreditur. Mat. 25. Intra in gaudiū dñi tui. Cant. p̄mo. Introduxit me rex in cellaria sua. (Deinde ponit auctoritatē. Si cū iuravi rē. z hoc expositum est.

Deinde cū dicit. (Et quidē opibus rē.) ponit duas auctoritates. Unā legis que habet̄ Hei. 2. Alias que frequēter posita est que habet̄ in ps. Dicit ḡ q̄tum ad p̄m̄z: z qdēz opibus ab ititutōe hui⁹ mūdi p̄fectis dixit rē. Doc p̄t le ḡi dupl̄r. Uno q̄ nō sit ibi enī: s; dixit i quodā loco rē. Et est planior l̄ra vt sit sensus. Dico q̄ igrediemur in requiez q̄ p̄figurata est ab ititutōe mundi de qua requie p̄figurata p̄ diem septimā dixit. s. sp̄sc̄s q̄ loquitur in scriptura: qz sp̄sc̄o ispirati locuti sunt sancti dei hoies. z Pet. p̄. In quodā loco famoso. s. Hei. 2. de die septima. Et sic regeuit deus ab opibus suis. Opibus inq̄z ab ititutōe mundi p̄fectis. Uel dixit sp̄sc̄s in quodā loco de die septima: z b̄ dixit postq̄z narrauerat opa sex diez p̄fectis ab ititutōe mundi. Si v̄o sit ibi. Dixit enī. sic est defectiua cōstructio z est sensus. Nunciatū est nobis q̄ igrediemur: z b̄ opib⁹ ab ititutōe mūdi p̄fectis: s; quādo z quō nunciatū est: qz dixit in quodā loco rē. Dicit autē opibus p̄fectis ad denotādum opera sex diez que fuerūt p̄fecta. Dicit v̄o ab ititutōe mūdi: qz p̄mo cōstitutus est mūdus: z post sex dies distincte p̄fectus est in singulis p̄tibus suis. De distinctiōe autē istoꝝ diez diuersimode loquunt̄ sancti. Alr. n. accipit eos Aug. ab alyis sc̄is: sicut p̄z p̄ma pte sūme. q. 74. articulo. z. 3. Tamē quōcūq̄ dicat manifestus est q̄ opa illa p̄fecta fuerūt. Est enī in ipsis duplex p̄fectio. Unā fm̄ p̄tes mundi que sunt celuz z q̄tuor elemēta. Et hec attendit̄ penes eaz eētias: sic habet̄ i p̄ma pte sūme. q. vbi. s. Et hoc fuit p̄ opus creatiōis qd fuit p̄ma die. Et p̄ opus distinctiōis qd fuit 2⁹ z 3⁹ die. Et in b̄ concordat Aug. cūz alyis. Alia p̄fectio ē fm̄ singulas p̄tes. Et hec p̄fectio p̄tinet ad op⁹ ornat⁹. Et iste ornat⁹ q̄tuz ad supiora fuit 4⁹ die. q̄tū ad mediā. s. aerem z aquam q̄nta die q̄tum v̄o ad terram que est in finimū elemētuz fuit sexta die. Ista p̄fectio que nit numero senario q̄ cōiurgit ex suis partibus aliquotis s̄l̄ sumptis q̄ sūt vnūz duo z tria: qz sexies vnū sūt sex. s̄l̄ ter bis: z bis ter: z vnū duo tria sunt sex: qz ḡ senari⁹ ē p̄m⁹